Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערן
אונד דער פרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם טאַגע דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-גאססע נו' 1,
וואָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנסגעלדער צו זענדען בעליעבט.

יידישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייאמאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פֿרייטאג.
אונד קאָסטעט
פֿיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 „ „ „
פֿיערטעליאהריג 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פֿירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פֿיערטעליאהריג 2 „ „ 75 „ „

Nr. 49. אכטער יאהרגאנג — פעסט, פֿרייטאג ד אייר ה.ת'ר'ל'ו'. — Pest, den 28. April 1876.

אונד ווענן יא?

איינעם ארמען מאננע, וועלכער פֿאָרטוועהרענד געגען נאָטה אונד עלענד צו קעמפפֿען האטטע, ווארדע איינסט דיא געמיינדע-שטייער ערהאָהט. ביזהער צאהלטע ער יעדע וואָכע נור 4 גראָשען, אבער פֿאָן נון אן מוססטע ער 5 גראָשען צאהלען. דער ארמע האטטע היערויף זיינען קאמפף געגען דיא נאָטה פֿאללען געלאססען אונד דענזעלבען געגען דען געמיינדע-פֿאָרשטעהער געריכטעט. ער פֿערגאס דאביי, דאס ער אייך אָהנע דיעזע שטייער-ערהאָהונג ארם געבליעבען וועריע, אונד אינטערנאהם דאהער דען העפֿטיגסטען שטרייט געגען דיא געמיינדע, דיא ער נון אלס דיא הויפּטאורזאכע זיינער ארמוטה בעצייכנעטע.

וויא געזאגט, דער ארמע פֿערנאכלעסיגטע זיינע ארבייט אונד פֿערבראכטע דיא צייט מיט דעם שטרייטע אין דער געמיינדע. פֿיר איהן וואר דאס „קהלצען“ נאָך זיינען ביזהעריגען שווערען ארבייטען איינע גוטע צערשטרייאונג, אונד אין זיינער פֿערוויררונג גלויבטע ער, דאס ער מיט דער בעזיעגונג דעס פֿאָרשטעהערס אויך זיינע ארמוטה בעזיעגען ווערדע.

זיין וויב אבער, וועלכעס אינצווישען ניכטס צו קאָכען אונד ניכטס צו עססען האטטע, וואר פֿיעל ניכטערנער אונד פֿאָן רוהיגערער איבערלעגונג אלס איהר מאנן, אונד אלס דיעזער איינסט פֿאָן דער געמיינדע-זיטצונג גאנץ אייפֿגערעגט נאָך הויזע קאם, זאגטע זיא: „מיין קינד, וואס האסט דוא דא פֿאָן דיעזען אללען נאררהייטען, זאגע נאר, דוא העטטעסט שאָן דעם פֿאָרשטעהער דען גראָשען אבגעצוויקט, ווירד דיך דיעזער גראָשען רייך מאכען? ליעגט דענן אין דיעזעם איבערצאהלטען גראָשען דיינע ארמוטה? ווערעסט דוא ליעבער וועהרענד דיעזער צייט צו דער הערשאפֿט געגאנגען, דאמיט זיא דיר דיא וואָללע ביללינג אונד אייף בארג פֿערקייפֿע, ווערע זאָלל איך לעבען בעססער! דוא העטטעסט זא הייטע טהייער פֿערקייפֿען קאָננען, אונד יענער גראָשען העטטע דיך גאר וועניג בעריהרט!“

דיעזעס ביישפּיעל איס דעם געוויאָהנליכען לעבען עראיננערט אונס אן דיא געגענוועהרטיגען פּאָליטישען פֿאָרגעננע אין אונגארן. דורך דיא שלעכטען צייטען ווארדע דיא וועלט פֿעראַרמט, איבעראלל הערשט דיא שרעקליכסטע געשעפֿטסלאָזיגקייט — אונד נון איזט אייף איינמאל דען אונגארן איינגעפֿאללען, דאס איהרע ארמוטה נור דאהער ריהרע, וויל זיא פֿאָן עסטערייך אום עטוואס פֿערקירצט ווארדען! אנשטאטט, דאס מאן נור דארנאך טראכטען זאָללטע, וויא מאן דיא איננערע לאגע דעס לאנדעס אונד דיא פֿאָלקסווירטהשאפֿט אייף איינע גוטע וויזע פֿערבעססערן קאָננטע, פֿערברינגט מאן יעטצט דיא צייט מיט דעם קאמפּפֿע געגען עסטערייך, וועלכער זעלבסט נאָך איינעם זיעגרייכען אויסגאנגע אונס קיים איינען פּראקטישען נוטצען ברינגען קאנן.

אונגארן האט יעטצט איינע גוטע אויסרעדע, אום דיא צייט מיט דעם פּאָליטיזירען צוצובריננגען. עס דענקט ניכט, דאס עס דורך זיינע ביזהעריגע שלעכטע ווירטהשאפֿט אונד דורך דיא אָהנעהין שלעכטען צייטען פֿעראַרמט ווארדע, זאָנדערן שרייט אין דיא וועלט היניין, דאס נור עסטערייך זיינע ארמוטה פֿערשולדעטע, אונד דאס ביי א ערפֿיללונג זיינער פֿאָרדערונגען גלייך דער גראָסע רייכטהום אין דאס אונגאר-לאנד איינציעהען ווערדע.

פֿריילך, שרייען אונד פּאָליטיזירען איזט לייכטער, אלס עטוואס מיט רוהיגער איבערלעגונג אונטערנעהמען; וויר אבער וואָללען אונס דיא זאכע נאָך איינעם נאכדענקען ניכטערן איבערלעגען. וויר פֿראגען: אונד ווענן יא שאָן אונזערע מיניסטער אין וויען אללע איהרע פֿיער פֿאָרדערונגען ערהאלטען, ווירד זאָדאנן דיא לאגע דעס פֿאָלקעס פֿערבעססערט? ווערדען זאָדאנן דיא בעוואָהנער דעס לאנדעס רייכער ווערדען? וויר זאגען, עסטערייך זייא אים פֿאָרטהיילע, עס האט זיינע איינענע באנק, וויר מיססען זיינע וואארע טהייער קויפֿען אונד זיינע פֿערצעהרונגס-שטייערן צאהלען: וואָ איזט נון דער עסטערייכישע רייכטהום? אין וויען הערשען דיא געשעפֿטס-לאָזיגקייט אונד דיא קרעדיט-לאָזיגקייט נאָך ערגער אלס היער; וואָ שטעקט אלזאָ דאס אונגארישע געלד, וועלכעס עסטערייך פֿערשלינגט?

„איך העטטע אנדערע פֿיער פֿאָרדערונגען אלס אונזערע מיניסטער! (זאגטע אונס אונלענגסט איין פּראקטישער מאנן.) ערסטענס זאָלל מאן דיא גראָסע ארמעע אבשאפֿפֿען; וויר ווערדען זאָדאנן דען נוטצען האבען, דאס אונס אונזערע זאָהנע צו הויזע בלייבען אונד וויר זיא צו עטוואס בעססערעם פֿערווענדען קאָננען. צווייטענס זאָלל מאן ביי איינער קלייגערן ארמעע אויך וועניגער שטייער צו צאהלען ברויכען, אונד וויר ווערדען מיט דען שרעקליכען שטייער-צאהלונגען ניכט בעלעסטיגט. — דריטטענס זאָלל מאן דאס טאבאק-מאָנאָפּאָל אבשאפֿפֿען, דאמיט וויר אס טאבאק-האנדעל פֿערדיענען קאָננען, אונד פֿיערטענס זאָלל מאן דיא רעגאליען אבשאפֿפֿען, דאמיט יעדער דאס רעכט האבע, דען האנדעל מיט גייסטיגען געטרענקען צו בעטרייבען. דיא ערפֿיללונג דיעזער פֿיער פֿאָרדערונגען ווירדע ביינאהע יעדער איינצעלנע שפּירען, אללעס איבריגע איזט לייטער לארי פֿארי!“

וויר וואָללען וועטטען, דאס דיא מייסטען גאר ניכט פֿערשטעהען, אום וואס עס זיך יעטצט איי-גענטליך האנדעלט. בעטראכטען וויר איינמאל דיעזע פֿיער שטרייטיגען פּונקטע פֿאָן פּראקטישער זייטע:

1) דען צאָלל-טאריף. רוסלאנד קאנן איינען מעטער-צענטנער קאָרן, נאָך וויען געבראכט, אום 8 גולדען פֿערקייפֿען, וועהרענד אונגארן דען מעטער-צענטנער קאָרן נאָך וויען נור אום 9 גולדען שטעללען קאנן. רוסישע קאָרנהענדלער מיססען דאהער אן דער גרענצע פּער מעטער-צענטנער איינען גולדען צאָלל צאהלען, דאמיט זיא מיט אונס ניכט קאָנקורירען קאָננען. דער אונגאר, דער נאָך וויען קאָרן ליעפֿערט, האט אלזאָ פֿאָן דיעזעם צאָלל איינען נוטצען. גוט! — יעטצט בעטראכטען וויר דאס פֿאָן דער אנדערן זייטע: ענגלאנד קאָננטע נאָך פעסט דען מעטער טוך אום 8 גולדען ליעפֿערן, וועהרענד עסטערייך עס נור פּער 9 גולדען טהון קאָננטע. ענגלאנד מוס דאהער אן דער גרענצע פּער מעטער איינען גולדען צאָלל צאהלען, דאמיט דער מעטער ענגלישעס טוך היער עבענפֿאללס נור אום 9 גולדען פֿערקויפֿט ווערדען קאָננע. וואס אלזאָ דער אונגאר אן קאָרנפֿערקויף אין וויען געווינגט, מוס ער היער ביים טוך-קויפֿע איינביסען. — דער איינצעלנע מענש האט אלזאָ היער גאר קיינען נוטצען, זאָנדערן נור דער שטאאט, דער דען צאָלל איינשטעקט. יעטצט וויל נאָך דער שטאאט דיא יעהרליכען צאָלל-איינגאָהמען אום 10 מילליאָנען ערהאָהען, אונד וויר ווערדען אלזאָ דיא אויסלענדישען וואארען נאָך טהייערער קויפֿען מיססען, דא דאָך דער אויסלענדישע קויפֿמאנן זיינע צאָלל-צאהלונגען צו זיינען שפּעזען רעכנעט. — אונד דאָך פֿאָרדערן אונזערע מיניסטער עבען דיעזען פּונקט!

2) דיא אקציססען-ריקגאבע. פֿאָן דיעזער אנגעלעגענהייט האט זעלבסטפֿערשטענדליך דער איינצעלנע לאנדעס-איינוואָהנער גאר קיינען נוטצען, זאָנדערן דער שטאאט. ווענן דיא אקציססען-ריקגאבע אין עסטערייך ניכט אוים דער אונגארישען שטאאטס-קאססא געשיעהט, זאָ ווירד נור דער אונגארישע שטאאט ניכט געשעדיגט, אבער דער איינצעלנע בירגער האט היעפֿאָן קיינען קרייצער.

3) דיא פֿערצעהרונגס-שטייער-פֿראגע. דיעזע האט פֿיר דען איינצעלנען בירגער זיכער קיינען נוטצען; דענן יעדענפֿאללס מיססען וויר דיא פֿערצעהרונגס-שטייערן דירעקט אָדער אינדירעקט צאהלען. אָב נון דיעזע פֿערצעהרונגס-שטייערן אין דיא עסטערייכישע אָדער אין דיא אונגארישע שטאאטס-קאססא פֿליעסען זאָללען, דאס איזט נון עבענפֿאללס נור זאכע דעס שטאאטעס אונד ניכט דער איינצעלנען בירגער.

וואָהל קאנן מאן היער דיא איינווענדונג מאכען, דאס ווענן איים דיעזען צאָלל-אקציססען- אונד פֿערצעהרונגסשטייער - אנגעלעגענהייטען איינע גראָסערע איינגאהמע פֿיר דיא אונגארישע שטאאטס-קאססא ענטשטעהט, זאָ ווירד דאנן דער איינצעלנע בירגער וועניגער דירעקטע שטייערן צו צאהלען ברויכען. אבער וואס פֿיר איינען נוטצען האט מאן פֿאָן דען וועניגערן דירעקטען שטייערן, ווענן מאן דאפֿיר מעהר אן אינדירעקטען שטייערן צו צאהלען האט? — מאן קאנן נור זאגען, עס איזט בעססער, ווענן פֿאָן דיעזען אינדירעקטען שטייערן מעהר אויף אונגארן אויסקאָממט אלס ביז יעטצט. דיעזע מעהר-איינגאהמע קאנן זיך יעהרליך האָכסטענס אויף 5 מילליאָנען ערשטרעקען, אונד היער איזט ערסט דיא פֿראגע, אָב מאן דאנן איבערהויפּט דיא לאסט דער דירעקטען שטייערן ערלייכטערן ווערדע.

— אונד ווענן יא? וויא פֿיעל קאָממט דאנן אויף דען איינצעלנען איים? — איין גראָשען! אונזערע רעגיערונג, וועלכע דאס אינטערעססע דער אונגארישען שטאאטס-קאססא פֿאָר אויגען האט, טהוט וואָהל דאראן רעכט, ווענן זיא יענע 5 מילליאָנען דען עסטערייכערן ניכט שענקען וויל; אבער דער איינצעלנע בירגער אירדט זיך, ווענן ער היעפֿאָן איינען פּריוואט-נוטצען ערוואַרטעט.

4) דיא באנק-פֿראגע. יעדער פֿערנינפֿטיגע אונד פּראקטישע מענש זיעהט היער איין, דאס עס אללעס איינס איזט, אָב דיא נאָטע אין אונגארישער, דייטשער אָדער גאר אין ענגלישער שפּראכע איזט. געלד איזט געלד, דיא הויפּטזאכע איזט נור, דאס מאן עס פֿיר געלד ניממט, אונד דאס אללערוויכטיגסטע איזט, דאס מאן געלד בעקאָממט. — היער האנדעלט עס זיך אייך אם מייסטען דארום, דאס דעריעניגע, וועלכעם מאן טרויען קאנן, געלד בעקאָממען זאָללע, דאמיט ער זיין געשעפֿט פֿיהרען קאָננע: אבער ליידער איזט יעטצט דאס פֿערטרויען אונד דער קרעדיט זאָ געזונקען, דאס זעלבסט דער פֿריינד דעם פֿריינדע, דער ברודער דעם ברודער ניכט מעהר

נעשאה בינגען 4 שטונדען, דא איין פירכטערליכער שטורם-ווינד געוויטהעט האט, אין פאָלגע דעססען דאס פייער שנעלל אום זיך גריף. דאס עלענד איזט אונגעהייער. ניכט וועניגער אלס 165 הויפט- אונד נעבען-געביידע זינד ניעדערגעבראנגט ; 600 זעעלען זינד אָהנע אָבדאך, אויך איינע פרויא האט אין דען פלאממען איהרען טאָד געפונדען. — אויך אין דאָבאָז (בעקעשער קאָמיטאט) איזט אם 22טען דיעזעס איין פייער ענטשטאנדען, וועלכעס אין קורצעם 18 וואָהנהייזער אונד 7 נעבען-געביידע נעבסט פיעלעם געטריידע אונד הייא צערשטאָרטע. דיא בעפאָלקערונג בעפאנד זיך צום גראָסטען טהיילע אויף דען אקער-פעלדערן, אונד זאָ וואר פאסט ניעמאנד דא, דער דאס פייער לאָשען זאָללטע, ביז ענדליך איים דיולא הילפע הערבייאקאם. דאס פייער זאָלל דורך קינדער ענטשטאנדען זיין, דיא מיט "רייב-האָלצעל" שפּיעלטען. דאס אונגליק בעטראף צומייסט עבען יענע, דערען האבע פאָר צוויא יאהרען דורך דאס האָכוואססער פערניכטעט וואורדע.

* (דיא איזענבאהנ-פאהרט), וועלכע וועגען דער איבערשוועממונג צווישען קיש-איסאללאש אונד קארצאג אינטערבראָכען וואר, איזט נון וויעדער הערגעשטעללט.

* (איינע אינטערעססאנטע "צואה".) אין האָלמאר (עלזאס-לאָטהרינגען) פערשיעד פאָר וועניגען טאגען איין רייכער אד-וואָקאט אונד פערמאכטע זיין גאנצעס פערמאָגען דעם "אירדענהויזע". אין זיינעם טעסטאמענטע דריקטע ער זיך היעריבער אין פאָלגענדען קאָמי-שען וואָרטען אוים: "איך האבע מיין גאנצעס פער-מאָגען פאָן זאָלכען לייטען ערוואָרבען, דיא איהר גאנצעס לעבען מיט פּראָצעססען צוגעבראכט. דאס זינד יא טאָללע מענשען, דיא אינ'ס אירדענהויז געהאָרען. דעסהאלב וויגשע איך דענן אויך, דאס מיין גאנצעס פערמאָגען, נאך מיינעם טאָדע, דעם אירדענהויזע צופאללע." — מאנכע פּראָצעס-זיכטי-גען מענשען זאָללטען זיך דיעזע טרעפפליכע אוי-סערונג צו הערצען נעהמען!

* (איין "פירסטליכער" דלות.) אם פערגאנגענען זאמסטאג וואורדען ביי דער פפאנדלייה-אנשטאלט אין וויען וו-וועלען, דיאמאנט-בעזעטצטע זעבעל אונד זאָנסטיגע קאָסטבארקייטען אים ווערטהע פאָן 80,000 גולדען פערזעטצט. אונד וועם געהאָרטען דיעזע ווערטהפאָללען פפאנדער? קיינעם אנדערען אלס — דעם יונגען פירסטען מי-לאן פאָן סערביען. דער יונגע מאנן, דער בעקאננט-ליך ערסט פאָר קורצעם געהייראטעט האט, מוס בערייטס זיינען "נדן" אויפגעגעססען האבען, וועגן ער יעטצט שאָן גענאָטהיגט איזט, ביי איינעם פריוואטצ-אמטע אויף פפאנדער זיך געלד אויס-צובאָרגען. פריילוך וועגן מאן זיך אויף פפאנדער 80,000 גולדען אויסלייהען קאנן, זאָ פערדיענט איין זאָלכער דלות וואָהל דאָך אלס איין "פירסטליכער" בעצייכנעט צו ווערדען.

* (איין מעדכענ-רויב אין פעסט.) פאָר קורצעם איזט היער אוים איינעם אכטבארען הויזע איין מעדכען פערשוואונדען. מאן פאָרשטע נאך דעמזעלבען פערגעבענס. איינעם טא-געס ערהיעלט דער ברודער דעס מעדכענס איינען פאָסט-בריעף, אין וועלכעם עס היעס: "ברינגען זיא 1000 גולדען אין דען פריעדהאָף הינ'ים, וואָפיר זיא איהרע שוועסטער צוריקערהאלטען ווערדען." — דער יונגע מאנן איבערגאב דען בריעף דער פּאָליציא. דיעזע בעגאב זיך אין דען פריעד-האָף הינ'ים, זוכטע הערום אונד פאנד ניכטס. דער יונגע מאנן ערהיעלט וויעדער איינען גאנץ גלייכען בריעף. ער איבערגאב דענזעלבען נינמעהר דעם מיניסטער דעס אינגערן. דיעזער בעאויפטראג-טע דיא פּאָליציא, אללעס אויפצובּיעטען, אום דאס מעדכען פאָן דען רייבערן צו בעפרייען. דיא פּאָ-ליציא טהאט איהר מעגליכסטעס, אָהנע יעדאך עטוואס אויסריכטען צו קאָננען.

נאכטראג.

דיא נייעסטען נאכריכטען איבער דיא אויס-ווערטיגע פּאָליטיק לייטען יעטצט וויעדער זעהר בעפריעדיגענד. עס איזט ניכט וואהר, דאס עסטער-רייך שאָן מיט זיינער ארמעע דאס רעוואָלוציאָנערע באָסניען בעזעטצען וואָללטע. ביסמארק וויגשט וואָהל אונזערע איינמישונג, אבער אנדראשי גע-האָרכט איהם ניכט. דיא איראָפעאישען מעכטע געבען זיך מיהע, דען פריעדען אין דער טירקייא צו ערהאלטען. זעלבסט רוסלאנד גיבט זיך מיהע, דיא טירקייא פאָן איינעם קריעגע געגען מאָנטע-נעגראָ אבצוהאלטען. נור דאס איינע איזט וואהר, דאס סערביען יעטצט זעהר קריעגס-ליסטיג איזט, אונד גראָסע קריעגערישע פאָרבערייטונגען טריפפט.

טעלעגראפישע דעפעשע.

וויען 25-טען אפּריל. דיא אונגארישען מיניסטער זינד היטע היער אנגעלאנגט אונד וואור-דען גלייך פאָם גראפען אנדראשי בעזוכט. מאָרגען (נעמליך היטע) ווירד איין גראָסער מיניסטער-ראטה אונטער פאָרזיטץ דעם קאָניגס שטאטט-פינדען. — מאן שפריכט היער דאפאָן, דאס דיא דעלעגאציאָנס-זיטצונגען, וועלכע שאָן אים מאי העטטען שטאטטפינדען זאָללען, אויף דען נעכסטען הערבסט פערשאָבען ווערדען.

דיאיעניגען הערדען פּרענומעראנטען, איך דערען אדרעסס-שלייפע אנגע-צייגט איזט, דאס איהרע פּרענומעראציאָן אם 1. מאי ענדעט, ווערדען ערזוכט, יע עהער איהרע פּרענומעראציאָן צו ערנייערן, דאמיט דיא צוזענדונג קיינע אונטערברעכונג ערלייד.

☞ וויא וויר נאָך אין נ' 84 פאָריגען יאהרגאנגעס אונזערען נ' פּרענומעראנטען ערקלערט האבען, איזט עס אונס איינע גראָסע ערלייכטערונג אין דער עקספּעדיציאָן, וועגן דער פּרענומעראציאָנס-טערמין דרייא טאגע פאָר זיינעם אבלויפע ערנייערט ווירד. עס ליעגט דאהער אויך אים אינטערעססע דער נ' פּרענומעראנטען, איהרע פּרענומעראציאָן רעכטצייטיג צו ערנייערן, דאמיט דיא פּינקט-ליכע פערזענדונג דעס בלאטטעס קיינע שטאָרונג ערליידע.

☞ וועהרענד דעם דרוקעס דער לעטצטען מאָנטאג-אויסגאבע פאָם 24-טען אפּריל וואורדע דיא מאשינע בע-שעדיגט, וואָדורך מעהרערע בלעטטער ערסט נעגען אבענד ערשיינען קאָננטען אונד דאהער דען אבגאנג דער פּאָסט פערזיימט האבען. וויר ערזוכען דאהער דיא בעטרעפפענדען פּרענומעראנטען, וועלכע דיא מאָנטאג-אויסגאבע שפּעט ערהאלטען האבען, אום ענטשולדיגונג. זאָללטע איינינען יענעס בלאטט גאר ניכט צוגעקאָממען זיין, זאָ ביטטען וויר, אונס דאס זאָגלייך אנצוציינען, דאמיט וויר עס זאָפאָרט נאכזוענדען קאָננען.

בריעפע דער רעדאקציאָן.

הערן עמאנועל ראָזנער אין מונ-קאטש: זיא האבען רעכט! אין דער איילע האבען וויר דען "טעם המלך" מיט דעם "ברוך טעם" פערוועכסעלט. איבער דיא אודיענץ ביי זיינער מאיעסטעט וועגען דעם פעראור-טהיילטען סאנזער רב האבען וויר בערייטס אין נ' 40 איי-נען קורצען בעריכט געבראכט.

געשעפטסבעריכט

פעסטער-פרייזע.

נעטריידע-געשעפט. פאָן ווייצען וואורדע נעסטערן וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט. פערקויפט וואורדען 12000 מעטער-צטר. דיא פרייזע זינד אום 20 קר געשטיעגען.

ווייצען, טהייס 200 מעטערצטר. 78, קר 12.90 פל., 4000 מעטערצטר. 78 קר 12.87½ פל.

קוקורוץ 900 מעטער-צענטנער 5.40 גול.

האפער 600 מעטער-צטר 9.64—9,67 גול.

ווייצען פער פריה-יאהר 10.95—11 גולד.

האפער פער פריה-יאהר 9.60 — 9.66 גולד.

קוקוקרוץ פער מאי-יוני 5.68—5.72 גולד. — אללעס פער מעטער-צענטנער.

וויענער פרייזע.

ריבאל 42—42.25 גולדען. פער 100 קילאָ.

פעטראָלעאום 21½—21,75 גולד. אללעס פער100 קילאָגראמם.

ליינאל 34¾ גול' פער 100קילאָגראמם. —

שפּיריטוס 26½—26¾ גולד' צו 10'000 ליטער-פערצענט. —

וויענער שלאכט-פיהמארקט. דער אויפ-טריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פיהמארקטע אם 24-טען ד. מ. בעטרוג 4027 שטיק. דאפאָן וואַרען 2193 אונגארישע 1714 פּאָלנישע אונד 116 דייטשע, אונד דאָרונטער — ווירדע-אָכסען. — דאס געשעפט וואר שוואך, דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100קילאָגראמם: אונגארישע אָכסען 44 — 53½ גולדען, פּאָלנישע 43—51 גולדען, דייטשע 48 — 52 גולדען.

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער : מאיר ברי"ר רייז.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע	קוואליטעט פער העקטאָל.	פער 100 קילאָגר.
ווייצען, נייער באנאטער	72.8	10.30—10.40
″	73.7	10.50—10.70
″	74.6	10.80—11 —
″	75.5	11.30—11.55
″	76.4	11.65—11.85
″	77.3	11.95—12.15
″	78.3	12.25—12.30
″ טהייס	72.8	10.55—10.75
″	73.7	10.85—11.05
″	74.6	11.15—11.35
″	75.5	11.55—11.80
″	76.4	12.—12.20
″	77.3	12.25—12.40
″	78.3	12.50—12.60
″ פעסטער באָדען	72.8	10.05—11.15
″	73.7	10.25—10.35
″	74.6	10.55—10.75
″	75.5	10.95—11.20
″	76.4	11.40—11.55
″	77.3	11.65—11.85
″	78.3	11.95—12.05
″ ווייסענבורגער	72.8	10.55—10.65
″	73.7	10.85—11.05
″	74.6	11.15—11.35
″	75.5	11.55—11.80
″	76.4	12 —12.20
″	77.3	12.25—124.0

פריכטע	קוואליטעט פער העקטאָל.	פער 100 קילאָגר.
קאָרן	72	8.05—7.80
נערסטע מאלץ	62	8.—6.90
נערסטע פוטטער	62	6.74—6.30
האפער	41	9.80—9.65
קוקורוץ באנאטער		5.45—5.35
″ נייער	73	5.30—5.25
הירזע		5.35—5.—

טערמין		פער 100 קילאָ
ווייצען	פער הערבסט	—.—
	פריהיאהר	10.95
קאָרן	הערבסט	—.—
קוקורוץ	מאי-יוני	5.68—
נערסטע		—.—
האפער	הערבסט	—.—
	פריהיאהר	9.60—
ראפּס	אויג.-סעפּט.	.—

באללען-מעהל

	פער 100 קילאָ	קר פל.
נומער 0		24 —
″ 1		23 —
″ 2		22 —
″ 3		21 —
″ 4		19 75
″ 5		17 75
″ 6		16 —
″ 7		15 —
″ 8		12 —
″ 8½		9 50

שפּיריטוס	
אַלטע פּעסטהער פּריטהעטע	27.57
″ נייע ″ קארטאָפעלער	25.10

קורז-טאבעללע פאָם 25. אפּריל.

געלד-קורז

	קר פל.
זילבער-אגיא	105 —
דוקאטען	5 72
עסטערריי-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פראנקס)	9 78
נאפּאָלעאָנדאָר	9 78
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	60 20
20 מארקשטיקע	12 —
פּאפּיער רובעל	1 58

לאָזע.

	קר פל.
1839-ער ראָטהשילד-לאָזע גאנצע	228 —
דעטטאָ פינפטעל	222 —
1854-ער 1 פּערצענטיגע שטאאטס-לאָזע	101 —
1860-ער גאנצע	105 —
דעטטאָ פינפטעל	109 —
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	124 —
דעטטאָ 50	124 —
[illegible]	21 50
סירבען-לאָזע	15 75
קרעדיט-לאָזע	149 —
לאַי-לאָזע צו 40 גולדען	27 —
דאָנוי-דאמפפשיפפ-פאהרט-לאָזע	95 25
אינסבּרוקער לאָזע	19 25
קעגלעוויטש צו 10 גולדען	15 —
קראקויער 20	14 75
אָפנער 40	29 —
פּאלפפי 40	28 25
רודאָלפסלאָזע 10	13 —
סאלם-לאָזע 40	37 —

לאָזע.

	קר פל.
זאלצבורגער לאָזע צו 20 גולדען	16 50
סט. גענאָיס 40	26 75
סטאניסלויער 20	18 —
טריעסטער 100	— —
דעטטאָ 50	57 50
וואלדשטיין 20	21 75
ווינדישגרעצער 20	22 50
אונגארישע פּרעמיענלאָזע צו 100 גולד.	68 —
דעטטאָ צו 50 גולדען	67 —
וויענער לאָזע	95 —

ווערטה-פּאפּיערע.

	קר פל.
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	71 50
טעמעשוואר-באנאטער	71 50
זיעבענבירגישע	67 50
גאליצישע	81 —
בוקאָווינער	82 50
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	93 —
ווייןצעהענט-אבלאָזונגס-אָבליגאציאָנען	69 —
פּפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדענקרעדיט צו 5 אייגהאלב פּערצענט	83 —
דער אונגארישען היפּאָטעקען באנק צו 5 אייגהאלב פּערצענט	79 50
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונד אייגהאלב פּערצענט	85 25
דעטטאָ צו 6 פּערצענט	87 50
דער פעסטער קאָממערציאל-באנק	88 50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1876. Druck v M. Burian, Marokkanerhof.

וואַנדעט וואורדען. עס וואורדע וואָהל איין לוסטשפּיעל געגעבען, וועלכעס אבער זעהר טרויריג ענדעטע.

* (ר׳ „מיכאל צופּף-מיך״.) דער „פּעסטער ללאָיד״ בריינגט איינע געשיכטע, דיא זאָ אינטערעסאנט איזט, דאס וויר זיא אונזערען לעזערן קורץ ערצעהלען וואָללען: אין מינסק (אין רוסלאנד) וואָהנטע איין רייכער יידישער עדעלמאנן, דען מאן אללגעמיין „ר׳ מיכאל צופּף-מיך״ נאננטע. וואָהער זיין רייכטהום, זיין אדעל אונד דער קאָמישע נאמע „צופּף-מיך״ העררירהטען — אללי דאס זאָללען אונזערע לעזער אין פאָלגענדעם ערפאהרען: אלס ער נאָך קינד וואר, לעבטע אין מינסק איין ארמער יודע, דער טראָטץ זיינער אנשטרענגונגען ניכט אים שטאנדע וואר, זיך אונד זיינע פאמיליע צו ערנעהרען. ער גינג נאך לאָנדאָן, וואָ ער אין זיינער פערצווייפלונג „צינד-האָלצעל-פערקייפער״ וואורדע. דאס געשעפט וואר עבען קיין אנגענעהמעס, אלליין ער וואר פראָה, וועגן עס איהם דענגאָך געלונגען איזט, איינינע גולדען אן ווייב אונד קינד צו שיקען. יאהראוים יאהראיין שטאנד דער ארמע מאנן, אין זיינען קאפטאן געהיללט, איינע מיטצע אויף דעם קאָפּפע, מיט דעם גראָסען בארטע אונד דען לאנגען „פאות״ אן איינער בריקע. דיא פאָראיבערגעהענדען קייפטען איהם שאָן אוים דעם גרונדע „רייבהאָלצעל״ אב, אום זיך דיעזע קאָמישע אונד זאָנדערבארע געשטאלט פאָן דער נעהע בעטראכטען צו קאָננען. איינעם טאגעס גינג אבער איין רייכער ענגלענדער פאָריבער, דער עטוואס צו פיעל געטרונקען האטטע. אין זיינעם ריישע פאקטע ער דען ארמען יודען אם בארטע אן אונד צעררטע איהן איך ביי דען „פאות״ זאָ געוואלטיג, דאס ער פאָר שמערץ לויט אויפשרייען מוסטע. איין פאָליצייסאנן גינג עבען פאָראיבער אונד פיהרטע ביידע צום ריכטער. דער יודע ערשראק, וויינטע ביטטערליך אונד זאגטע צום פאָליציימאנגע: „גנעדיגער העדר לעבען! לאססען זיא מיך דאָך פריא. איך האבע יא קיינע שילד, דאס מיין בארט אונד מיינע „פאות״ דיעזעם האָכגעעהרטען העררן אין דיא האנד געקאָממען זינד. וויא עס מיר שיינט, זינד עבען מיין בארט אונד מיינע „פאות״ פיר דיא ענגען גאססען אין לאָנדאָן עטוואס צו לאנג, איך ביטטע זעהר אום גנאדע!״ — דער פאָליציימאנן, דער יעדאָך קיין וואָרט פאָן אללי דעם, וואס דער רוססישע יודע געשפּראָכען, פערשטאנדען האטטע, פיהרטע ביידע פאָר דען ריכטער, וואָ ער דענן איך דען גאנצען פאָרפאלל טרייא ערצעהלטע. וויעדער בעגאנן דער יודע צו ביטטען, ער ווארף זיך צור ערדע, באט אום גנאדע, דא ער יא ניכטס געטהאן! איך דער ריכטער קימטערטע זיך נאטירליך אום דיא אונפערשטענדליכע אויסזאגע דעם רוסישען יודען ניכט. ער מאכטע פיעלמעהר קורצען פּראָצעס אונד פערארטהיילטע דען רייכען ענגלישען קאוואליער, דער איהם אלס איבערמיטהיגער מענש זייט לאנגע בעקאננט וואר, צו 1000 פפונד שטערלינג אלס שמערצענס-געלד פיר דען יודען. דער ענגלענדער ערלעגטע זאָפאָרט דאס שטראף-געלד, וועלכעס דעם יודען, דער איינענטליך איינע שטראפע בעפירכטעטע, פאָם ריכטער זאָגלייך איבערגעבען וואורדע. דער יודע קיסטע זאָוואָהל דעם ריכטער, אלס דעם רייכען ענגלענדער דען זוים דער קלייידער אלס צייכען דער דאנקבארקייט. נאָך אן דעמזעלבען טאגע פערליעס ער לאָנדאָן אונד רייזטע צו זיינער פאמיליע נאך מינסק. דאָרט ערצעהלטע ער, וויא ער דורך דאס בלאָסע „צופּפען אן בארט אונד פאות״ באארע 1000 פפונד שטערלינג פערדיענט האבע. אויף דען יונגען מיכאל מאכטע דיעס ערייגניס איינען טיעפען איינדרוק. אלס ער געהייראטעט אונד בערייטס צוויא קינדער האטטע, גינג עס איהם זעהר שלעכט. ער עראיננערטע זיך אן יענע געשיכטע אונד דאכטע זיך: „איינען לאנגען בארט אונד לאנגע „פאות״ האבע איך יא אויך, דא ברויכט נור איין „פריץ״ (איינע העררשאפט) צו קאָממען, אום מיך „צו צופּפען״, וואָראנן איך 1000 פפונד שטערלינג בעקאָממען ווערדע. אונד ווארום זאָללטע איך דענן ניכט דאס גליק האבען, דאס איין רייכער „פריץ״ מיך צופּפען זאָלל!״ — זאָ דאכטע זיך ר׳ מיכאל אונד שטעללטע זיך אין מינסק אויף דעם מארקט-פלאטצע, וואָ ער יעדעם פאָראיבערגעהענדען ביטטענד צוריעף „צופּפע מיך!״ דאָך עס גינגען וואָכען אונד מאָנאטע פאָראיבער, אָהנע דאס עס יעמאנדעם איינגעפאללען ווערע, אונזערען ר׳ מיכאל צו צופּפען, אום איהם 1000 פפונד שטערלינג איינצוברינגען. דער ארמע מענש האטטע אלזאָ פאָן זיינען בעמיהונגען ניכטס געוואָנען אלס איינען שפּאָטט-נאָמען, דא מאן איהן פאָן נון אב אין דער גאנצען מינסקער קהלה „ר׳ מיכאל צופּף-מיך״ נאננטע. — ענדליך אבער ערבארמטע זיך דאָך איין רוססישער קאוואליער איבער אונזערן ר׳ מיכאל אונד צופּפטע איהן זאָ אונבארמהערציג, דאס דעם קאוואליער איין האלבער בארט אונד איינע גאנצע „פאה״ אין דער האנד בליעב, טראָטץ דעם פירכטערליכען שמערצעס ליעף ר׳ מיכאל דאָך פריידענפאָלל צום ריכטער, דען ער ערזוכטע, איהם ביי דעם רוססישען „צופּפער״ 1000 פפונד שטערלינג אָדער איינינע 1000 רוססישע רובעל אלס שמערצענס-געלד איינקאססירען צו וואָללען. דאָך צווישען איינעם ענגלישען אונד איינעם רוססישען ריכטער איזט דער אונטערשיעד איין גראָסער. דער רוססישע ריכטער ליעס נעמליך דען „געצופּפטען״ יודען מיט דעם האלבען בארטע אונד דער פעהלענדען פאה איינפאך איינשפּערען. דער רוססישע קאוואליער ליעס זיינערזייטס דעם ריכטער איינינע 100 רובעל צושטעקען. דער ריכטער וואר דעם קאוואליער געגענאיבער פיר דיא ערהאלטענען רובעל אויך רעכט דאנקבאר. ער מאכטע נעמליך דעם ארמען יודען זאָלכע „בלבולים״, דאס ער איהן נאך סיביריען שיקען ליעס. דער ארמע ר׳ מיכאל צופּף-מיך מוסטע נאטירליך שווייגען, דא אין רוסלאנד דאמאלס יעדע אפּפעללאציאָן איינעם יודען געגען דאס אורטהייל איינעס ריכטערס מיט געפאהר פערבונדען וואר. נאך איינינגען יאהרען האט דער רוססישע קאיזער הונדערטע סיבירישע שטרעפלינגע בעגנאדיגט. אונטער דיעזען בעפאנד זיך איך אונזער ר׳ מיכאל צופּף-מיך. קוים בעפרייעט, רייזטע ער נאך פעטערסבורג. ער דאנקטע דעם קאיזער פיר דיא אללערהאָכסטע גנאדע אונד ערצעהלטע איהם ביי דיעזער געלעגענהייט, וויא אונשולדיג ער וואר, אונד דאס נור וועגען דער בעשטעכונג איהן דער ריכטער נאך סיביריען פערארטהיילט האבע. דער קאיזער ליעס איינע אונטערזוכונג איינלייטען. דיא אונשולד דעם יודען שטעללטע זיך קלאר העראוים. דער ריכטער ווירדע געוויס אום זיינען קאָפּף געקאָממען זיין, ווערע ער ניכט זאָ געשיידט געוועזען, איינינע מאָנאטע פריהער צו שטערבען. דער קאיזער וואָללטע יעדאָך דען ארמען יודען פיר דאס ערליטטענע אונרעכט גוט ענטשעדיגען. ער ערהאָב איהן דאהער אין דען אדעל-שטאנד אונד שענקטע איהם איין גראָסעס גוט צום איינענטהומע. נון וואר ר׳ מיכאל איין רייכער מאנן געוואָרדען. טראָטצדעם דער קאיזער איהם געשטאטטעטע, אלס עדעלמאנן, איינען אנדערן שאָנערן נאמען אנצונעהמען, וואָללטע ער דאָך נור דער איינפאכע ר׳ מיכאל צופּף-מיך הייסען. האטטע ער יא זיינע האָהע שטעללע ענדליך דאָך נור זיינעם אויסגעצופּפטען בארטע אונד זיינען אויסגעצופּפטען פאות צו פערדאנקען! —

* (דיא אויסוואנדערער נאך ירושלים.) וויא דיא בלעטטער בעריכטען, זינד הייער מעהר אלס 5000 רוססען, גריעכען, ארמעניער אונד סירער אין ירושלים איינגעטראָפפען, אום דאָרט דיא אָסטער-פייערטאגע צו פערווייילען. דא זיא קיין קוואַרטיער פאנדען, לאגערטען זיא זיך אויף דען פעלדערן אין צעלטען, אום נור פאָר זאָננע אונד רעגען געשיצט צו זיין. איינינע גינגען אויך נאך „יריחו״, אום אים „ירדן״ צו באדען. זעכס דיעזער וואנדערער איבערנאכטעטען אין איינעם בייפעלליגען טהורמע אין דער נעהע

רעשיירען מוסטע. הערישטע איבעראלל אין דייטשלאנד אונד נאמענטליך אין דאנציג אונד אין דער אומגעגענד דיא גראָסטע פערווירונג. ווער קאָננטע אלזאָ אין דען דאמאלינגען צייטען אן איינע ערציעהונג דער קינדער דענקען?

אונד דאָך פיהלטע עממא, אלס זיא צו פערשטאנדע קאם, איינען אינגערן דראנג צום לערנען אונד צום דענקען. דאס „ווארום?״ וואר איהרע עווינע פראגע, מיט דער זיא מייסטענס איהרען אָנקעל, נעמליך דען ברודער איהרער מוטטער, פאָרטוועהרענד בעלעסטיגטע. וועגן מאן איהר זאגטע, דאס מאן אין איינעם ניכט-יידישען הויזע ניכט עססען דאַרף, דא האטטע זיא גלייך איהרע ווארום-פראגע צור האנד. ביי יעדעם פאָ-פאללע, פאָן דעם זיא דען גרונד ניכט קאננטע, וואר זיא גלייך מיט איהרעם „ווארום?״ דא — אונד דער אָנקעל קאָננטע ניכט גענוג דאס „דארום״ הערויספינדען.

איהר ברודער דאניעל קאָננטע זיא וועגען דעם פאָרטוועהרענדען פראגענס ניכט אויסשטעהען, דעסטאָ מעהר אבער ליעבטע זיא איהר אָנקעל וועגן איהרער וויסבעגיערדע. ער מוסטע זיא אים דייטשען לעזען אונטעררייכטען, אבער דיא מאָרטען בוכשטאבען קאמען איהר זעהר אבגעשמאקט פאָר. אלס זיא הערענגעוואכסען וואר, זאגטע זיא אָפט: „קאנן זיך דענן דער מענש ניכט זעלבסט פאָן זיך הערויס בילדען? איזט צו איינער בעלעהרונג ניכט דאס לעבענדיגע וואָרט בעססער? מוס מאן דענן ערסט אויס דען ביכערן בעלעהרט ווערדען? איך מאָכטע איינמאל געבילדעט ווערדען, אָהנע שרייבען אונד לעזען צו קאָננען. מוס מאן דענן ערסט לעזען, ווארום דאס וואסער ביים פייער ווירעט אונד ווארום עס אין דער קעלטע צו אייז ערשטארט; קאָננטע מאן דענן דאס איינעם ניכט זאגען אָדער עס זעלבסט הערויספינדען? מוס זיך דענן דער מענש איבערהויפּט ערסט פאָן ביכערן אָדער פאָן אנדערען בעלעהרען לאססען, האט דענן ניכט יעדער זיינען געזונדען פערשטאנד, דער איהם איבער אללעס אויסקונפט ערטהיילען מוס? האט דענן ניכט יעדער זיין הערץ, דאס איהן איבער זיינע זיטטליכען האנדלונגען בעלעהרען קאנן? וועגן איך עטוואס טהוע, אונד מיר מיין הערץ זאגט, דאס עס גוט זייא, דא בין איך מיט מיר צופריעדען, אָהנע נאך דען בייפאלל אנדערער אבצוווארטען. דער מענש איזט זיך זעלבסט גענוג, אונד דער רייעניגע, דער זיך נאך אנדערען ריכטעט, איזט קיין מענש, דא ער קיינע מאכט צור זעלבסטשטענדיגקייט האט!״

אונד ווירקליך האטטע זיך עממא פאָן זיך זעלבסט הערויסגעבילדעט. איהרע געדאנקען אונד איהרע ריכטיגען אורטהיילע וואורדען פאָן אללען פערשטענדיגען בעוואונדערט. פיעלע „געבילדעטע״ שפּראַכען נור דאס נאך, וואס זיא געלעזען אונד געהאָרט האבען, אָהנע זעלבסט פאָן דער וואהרהייט דעם געזאגטען דורכדרונגען צו זיין; וואס אבער עממא זאגטע, וואר אוים איינענער זעעלע אונד אוים איינענעם הערצען, זיא קאָננטע אללעס פונקט פיר פונקט בעווייזען. —

אלס זיא איינסט דורך דאס פענסטער זאה, וויא דאס שטובען-מעדכען איהרער נאכבארין מיט איינער ווייסען שמינקע דאס שווארצע געזיכט זיינער פרויא פודערטע, זאגטע זיא צו איהרעם, נעבען איהר שטעהענדען אָנקעל: „זיעהסט דוא אָנקעל, היער האסט דוא דאס בעסטע ביישפּיעל! דאס שטובען-מעדכען איזט דיא לעהרערין, זיא ניכט איהרער פרויא איינען אנשטריך פאָן „ווייסהייט״, אין דער געזעללשאפט ערשיינט אויך דאס געזיכט דער פרויא וויים, וויא עס עבען בעוויסט ווארדע; אבער אונטער דער שמינק-דעקע איזט דאס געזיכט דאָך שווארץ! אללעס, וואס בייא מיר ניכט אויך אים אינגערן העלל, ליכט אונד וויים איזט, קאָממט מיר נור אלס אנגעשטריכען פאָר.״

איינסט וואָללטע איהר דער אָנקעל בעווייזען, דאס נור דיא יידישע רעליגיאָן דיא וואהרע אונד אללערריכטיגסטע איזט. „האלט איין, אָנקעל! (זאגטע זיא) היערייבער וויל איך פאָן איינעם אנדערן קיין וואָרט הערען. וועגן דוא מיך אנשטרייכסט, זאָ קאנן איך לייכט דיעזען אנשטריך עבענזאָ וויא דיא פרעמדע שמינקע אבווערפען; קאָממע איך אבער זעלבסט צו דער פעסטען איבערצייגונג פאָן דער וואהרהייט אונזערער רעליגיאָן, דאנן קאנן זיא קיינע מאכט אויף דער וועלט פאָן מיר ענטפערנען!״

„יעדער מענש איזט איינע קליינע וועלט פיר זיך״ לויטעט איין אלטער גרונדזאטץ — אונד דאס וואר עממא אין דער טהאט. טראָטץ דער דריקענדען ארמוטה אונד טראָטצדעם זיא איהרער מוטטער אין דען שטרענגסטען ארבייטען צום ערווערבע דעם טעגליכען בראָדעס העלפען מוסטע, בליעב איהר גייסט דאָך ניכט ערדריקט. זיא וואר אין דער טהעטיגקייט איהרער טוגענד עבענזאָ אונערשיטטערליך וויא אין דער רעליגיאָן. היערין גליך זיא גאנץ איהרער מוטטער. — אלס זיא איינסט שפּעט אבענד איינע ארבייט אבליעפערן אונד זיא איהרע מוטטער בעגלייטען וואָללטע, דא זאגטע דער אָנקעל: „לאסס׳ דאס שוועסטער; עממא בעוואכט זיך זעלבסט!״

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

טרויען קאנן. האט דענן צום ביישפיעל דיא היעזיגע פאטערלענדישע שפאאר-קאססא ניכט מילליאָנען טאָדעם קאפיטאל אין דער קאססא ליעגען, אָהנע דאס זיא קרעדיט-פעהיגע לייטע העטטע, דענען זיא דאס געלד אנפערטרויען קאָננטע? געלד איזט יא דא; נור דער קרעדיט פעהלט! — עסטערייך האט יא זיינע איינענע נאציאָנאל-באנק, אונד דאָך געטרויט זיך דיעזע אויך דאָרט ניכט, איהר געלד איבעראלל הינצוגעבען!

אונד נון געלאנגען וויר צו דעם איינענטליכען שלום-וואָרטע: ביי דען יעטציגען פערהאנדלונגען אונזערער מיניסטער אין וויען האנדעלט עס זיך ניכט אום דיא פריוואט-אינטערעססען דעם פ א ל ק ע ס, זאָנדערן נור אום דען "שטאאטס-געדאנקען", דאמיט דאס מאטריעללע אונד דיא גייסטיגע ווירדע דעם אונגארישען זעלבסטשטענדיגען שטאאטעס געוואהרט אונד דאמיט אונגארן ניכט פאָן דען עסטערייכערן פערקירצט אונד בעהערשט ווערדע — אונד אים ריינעם פאטריאָטיזמוס ווינשען וויר אויך אונזערען מיניסטערן איינען גליקליכען זיעג. הערר טיסאָ, וועלכער פריהער דעם אלטען דעאק איממער פאָרווירפע מאכטע, דאס ער אים יאהרע 1867 דען עסטערייכערן פיעל נאכגעגעבען האט, האט נון יעטצט געלעגענהייט צו צייגען, וואס ע ר אים שטאנדע איזט.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (ד ע ר נ י י ע ס א נ ז ע ר ר א ב ב י נ ע ר.) וויא דיא וויענער בלעטטער בעריכטען, וואורדע דער ביזהעריגע סטראָפקיר ראבבינער, הגאון מו"ה יחזקאל האלבערשטאם נ"י, אן דיא שטעללע זיינעם פערשטאָרבענען פאטערס זצלה"ה, אלס ראבבינער נאך סאנז בערופען. דער פערשטאָרבענע ליעס קיינע "צואה" צוריק, וועלכער פאָן זיינען זאָהנען ממלא מקומו זיין זאָלל. דא יעדאָך דער איינע זאָהן, דער קרייז-ראבבינער ר' אהרן, וויא אונזערע לעזער וויססען, צו זעכסוואָכענטליכער קערקער-שטראפע פערורטהיילט אונד נאָך איממער ניכט בעגנאדיגט וואורדע — קאָננטע דיא וואהל ניכט אויף איהן פאללען. זאָ קאם עס, דאס דער סטראָפקיר ראבבינער דיא שטעללע זיינעם פאטערס ערהאלטען האט.

* (א י י ן ט ע מ פ ע ל ע ק ס ע ק ו ו י ר ט.) אין פינפהויז (איינער פאָרשטאדט וויענס) האט דיא דאָרטיגע יידישע קולטוס-געמיינדע זאָלך' איינגעהייערע שילדען געמאכט, דאס מאן איהר דען נייערבויטען פראכטפאָללען טעמפעל אויף דעם וועגע דער עקסעקוציאָן פערקויפען וויל. דער דאָרטיגע פאָרשטאנד ליעס זאָעבען איינען אויפרוף ערגעהען, אין דעם ער אום ש פ ע נ ד ע ן ביטטעט, דאמיט דיא שולדען בעצאהלט ווערדען קאָננען. אָב דיא וויענער מילליאָנערס זיך בעאיילען ווערדען, דורך רייכליכע שפענדען דען פינפהייזער טעמפעל פאָר דער עקסעקוציאָן צו רעטטען, איזט נאָך זעהר צווייפעלהאפט. עס איזט נור פראגליך: אָב עס דענן קלוג איזט, וועגן דיא געמיינדען דורך הערשטעללונג פראכטפאָללער טעמפעל זיך אין שולדען שטירצען? איזט עס יא בעקאננט, דאס עבען דיא נאך דער נייעסטען מאָדע געבויטען פראכטטעמפעל דאס גאנצע יאהר הינדורך ל ע ע ר שטעהען!

* (א י ב ע ר ד ע ן ב ר א נ ד א י ן ק ל י י ז ע נ ב ו ר ג) ווירד נאָך פאָלגענדעס געשריעבען: אם 22-טען דיעזעס, צווישען 4 אונד 5 איהר נאכמיטטאגס, וואורדע דיא בעפאָלקערונג דורך דאס גלאָקען-געלייטע אויפגעשרעקט. בינגען וועניגען מינוטען האט דאס פייער ביידע הייזער-רייהען איינער ענגען גאססע ערגריפפען. איין שטארקער שטורם-ווינד פערברייטעטע דאס פייער אויף וויטערע גאססען. דער בראנד ענטשטאנד ביי איינעם שניידער. דיא געזעללען ערווערמטען געמליך אין איינער אויס האָלץ געבויטען קיכע ביגעל-אייזען. דורך אונפאָרזיכטיגקייט ענטצינדעטע זיך איינע האָלצערנע וואנד, דיא געזעללען ערשראקען אונד ליעפען דאפאָן, אָהנע דאס לאָשען דעם פייערס אויך נור צו פערזוכען. דאס מיליטער האט זיך אין דיעזער פייער-געפאהר זעהר אויסגעצייכנעט. צוויא קאָמפאניען סאָלדאטען ארבייטעטען דיא גאנצע נאכט הינדורך אונאונטערבראָכען. דער שאדען קאנן נאטירליך נאָך ניכט בערעכנעט ווערדען. זאָ פיעל איזט יעדאָך געוויס, דאס דערזעלבע מעהרערע 100 טויזענדע בעטראָגט. איינע ארמע פרויא ערטרענקטע זיך, דאס זיא 400 גולדען אים קאסטען צוריקגעלאססען האבע. מיט לעבענס-געפאהר איילטע זיא אין דאס ברעננענדע הויז צוריק, רעטטעטע גליקליך דאס פאקעט באנקנאָטען אונד לעגטע עס אין דער פערווירונג אן איינען פלאטץ -- דען זיא נימער אויפפינדען קאָננטע. איין האנדווערקער האט זיך אן דעמזעלבען טאגע איין בעשיידענעס הויז געקויפט. ער זאס צוזאממען מיט זיינען פריינדען אונד פרייטע זיך אויסעראָרדענטליך, דאס עס איהם דורך "פלייס אונד שפארזאמקייט" ענדליך געלונגען, איין "איינענעם דאך" צו בעזיטצען. איינע שטונדע שפעטער וואר עס מיט דעם "איינענען דאך" פאָראיבער. פיעלע לייטע, דיא אין מאראָש-וואשארהעלי אבגעבראנט ווארדען, ווארען נאך קלויזענבורג געצאָגען. היער ווארדען זיא נון נייערדינגס פאָם פייער איבערראשט, וועלכעס אויך יענען קליינען ר ע ס ט איהרעס פערמאָגענס פערניכטעטע, דער אין מאראָש-וואשארהעלי נאָך גערעטטעט וואורדע. מאן קאנן זיך אלזאָ לייכט דאס עלענד דענקען, וועלכעס אין קלויזענבורג הערשט. וויא דאס אמטס-בלאטט מעלדעט, האט זיינע מאיעסטעט דער קאָניג דען אבגעבראננטען אין קלויזענבורג אויס זיינער פריוואט-קאססא 2000 גולדען געשפענדעט. פרייליך, איינע האָכהערציגע גאבע, דיא אבער ליידער צור מילדערונג דער גראָססען נאָטה בייא וויטעם ניכט אויסרייכט.

* (א י י ן א ו נ ג ל י ק ס פ א ל ל.) אויס רעסענע-סאניסלויא ווירד אונס פאָלגענדעס געשריעבען: אם 19. דיעזעס איזט איין יונגער מאנן, איינינע 20 יאהרע אלט — פאָן דעברעצין מיט דעם אבענד-צוג היער איינגעטראָפפען. אויף דעם וועגע פיהר ער מיט צוויא היעזיגען יודען, דענען ער מיטגעטהיילט, דאס ער נאָך סיגעט רייזע, דאס איהם יעדאָך דיא שפעזען פעהלען. דיא לייטע גאבען דעמזעלבען איינינע קרייצער. ביים אבשטייגען האט ער פאָן איינעם נאכט-קוואַרטיער פערלאנגט, דער איהן יעדאָך אויס דעם גרונדע אבגעוויעזען האט, וויל ער פיעל גאָסטע אים הויזע האטטע. ער גאב איהם נאכטמאהל אונד ענטליעס איהן. מאן גלויבטע, ער האבע זיך ענטפערנט, דאָך שטיעג ער מיט דעם קוטשער אויף דען שטאלל-באָדען, וואָ ער זיך אינס הייא לעגטע. דעם מאָרגענס טהיילטע דער קוטשער מיט, דאס דער יונגע מאנן ניכט ערוואכט איזט. מאן איילטע אויף דען באָדען אונד געוואהר באלד דיא טרויריגע איבערצייגונג, דאס דער אונגליקליכע טאָדט איזט. דער האלז וואר איהם געשוואָללען אונד דאס בלוט ראנן איהם אויס מונד אונד נאזע. וויר מאכטען דיא אנצייגע ביים געריכטע. איין ארצט ערשיען, דער דיא ערקלערונג אבגאב, דאס דער יונגע מאנן אן שלאגפלוס געשטאָרבען איזט. מאן ריימטע דאס הייא וועג אונד פאנד אם באָדען איינען ביטעל מיט 7 גולדען 20 קרייצער פערשאררט. נעבסט איינעם טאשען-מעססער וואורדע אויך איינע שריפט פאָרגעפונדען, אויס וועלכער צו ערזעהען וואר, דאס דער פערשטאָרבענע אויס נאבעללא-פאטען וואר אונד מאיר היעס. — וואס דער יונגע מאנן וואר, איזט נאָך אונבעקאננט.

* (א י י ן ט ר ו י ר י ג ע ר ט ה ע א ט ע ר - א ו נ ט ע ר ה א ל ט.) אין ריאן (פראנקרייך) ענטשטאנד אם 25. דיעזעס וועהרענד דער פאָרשטעללונג אים טהעאטער איין פייער. דאס פובליקום דרענגטע זיך צו דען טהירען הינויס, ביי וועלכער געלעגענהייט אכט פערזאָנען געטאָדטעט, דרייסיג הינגעגען געפעהרליך פער-

פאָלליעטאָן.

רייכטהום אונד יודענטהום.

(3-טע פאָרטזעטצונג.)

ערסטענס וואר פרויא הירשפעלד פאָן רייכעם הויזע, וואס איהם אלס קינד ארמער עלטערן רעשפעקט איינפלאָסטע. ער העטטע דארויף שטאָלץ זיין זאָללען, דאס ער זיך דורך א י י ג ע נ ע טהעטיגקייט צום רייכטהום עמפאָרגעשוואונגען האטטע, אונד דאָך פיהלטע ער זיך נעדעמיטהיגט, וועגן איהן זיינע פרויא אן זיינע הערקונפט ערינגערטע. צווייטענס היעלט ער זיינע פרויא פיר געבילדעט, אונד גלויבטע, דאס זיא אללעס בעססער פערשטעהע אלס ער. נון האטטע ער נאָך איינע פאָן אללער וועלט בעוואונדערטע טאָכטער, דיא ער אין זיינער ליעבע אונד שוועכע פיר עטוואס האָהערעס געהאלטען, אונד זאָ קאם עס, דאס ער נור אין זיינער וועכסעל-שטובע ביי זיינען בעאמטען דער הערר וואר, וועהרענד ער צו הויזע פאָן ווייב אונד טאָכטער בעהערשט וואורדע. ערסט צו שפעט קאם ער צור איינזיכט, דאס ער געגען זיינען וויללען פאָן דער שטראָמונג וויט הינגעריססען וואורדע. ער פערגליך זיין פאמיליען-לעבען מיט דעם זיינער עלטערן, אונד ער פאנד דא צו זיינעם בעדויערן איינען געוואלטיגען אונטערשיעד.

אונד נון האבען וויר היער איינען מעדכען-כאראקטער, וויא מאן איהן זעלטען פינדעט, צו שילדערן. עממא וואר וואָהל איין וועניג עלטער אונד ניכט זאָ שאָן אלס רעגינא; אבער איהרע ערציעהונג וואר איינע בעדייטענד בעססערע, אונד אום זאָ מעהר בעוואונדערונגס-ווירדיגע, אלס זיא זיך זעלבסט ערצאָגען האטטע.

עממא לעבטע אין יענעם יאהרע אים הויזע דעם רייכען הירשפעלד, וועלכער איהר איין ענטפערנטער אנפערוואנדטער וואר. איהר פאטער וואר נעמליך דאס געשוויסטער-קינד דעם הערן הירשפעלד; אבער זיא וואר אין ארמוטה געבאָרען אונד אין ארמוטה אויפגעוואכסען. איהרע עלטערן האטטען מיט נאָטה אונד עלענד צו קעמפפען אונד דאהער קיינע צייט אונד מיטטעל, אום איהרע טאָכטער גוט ערציעהען אונד הערראנבילדען צו לאססען. נאמענטליך צו יענער צייט וואר דאס לערנען-לאססען דער טאָכטער בלאָס איין לוקסוס, איינע איבערפליססיגע פערשווענדונג דער צייט אונד דעם לעהר-געלדעס. מאג זיין, דאס דיא אלטען זאָגאר רעכט האטטען. איין ארמעס מעדכען זאָללטע בלאָס אין זישטואמקייט פיר'ס הויז אונד פיר דיא ארבייט ערצאָגען ווערדען, דענן זאָבאלד זיא געבילדעט אונד אויך איבער איין בעססערעס לעבען אויפגעקלערט ווירד, זאָ ערשיינט איהר דיא ארמוטה נאָך מעהר בעענגענד אונד בעדריקענד. דיא אונצופריעדענהייט מיט איהרעם שיקזאלע מאכט זיך ביי איהר געלטענד, אונד זאָ עס צום הייראטען קאָממט, איזט זיא בעדייטענד וועהלערישער אלס איין געוועהנליכעס ארמעס מעדכען.

דיא מוטטער פאָן עממא וואר איינסט דאס שאָנסטע מעדכען אין גאנץ ד א נ צ י ג, וועלכעס זעלבסט פאָן דען רייכסטען יונגען לייטען בעוואונדערט, אבער וועגען איהרער ארמוטה פאָן ניעמאנדעם צור פרויא בעגעהרט וואורדע. זיא מוסטע דאהער איינען ארמען קרענקליכען מאנן הייראטען, דעססען פפלעגע אונד דעססען שלעכטע לוינען זיא וועהרענד איהרעס גאנצען עהע-לעבענס צו טראגען האטטע. דעננאָך מורטע זיא ניעמאלס וועגען איהרעס שלעכטען שיקזאלעס, אונד ווענן זיא אויך נאָך אלס ארמע פרויא וועגען איהרער אויסעראָרדענטליכען שאָנהייט פיעלען פערלאָקונגען אויסגעזעטצט וואר, זאָ בליעב זיא דאָך, וויא דיא מייסטען יידישען טאָכטער, שטרענג טונגענדהאפט.

דאס דריטטע יאהר נאָך איהרער פערהייראטונג האטטע דער ערסטע נאפאָלעאָן דיא שטאדט דאנציג איינגענאָממען אונד בעזעטצען לאססען. — דער בעריהמטע פראנצאָזישע גענעראל ר א פ פ, קאָממאנדאנט פאָן דאנציג, ערבליקטע איינסט ביי זיינער אויסריקונג דיעזע שאָנע יודען-פרויא אונד פערליעבטע זיך אין זיא. ער ווענדעטע אללעס מאָגליכע אן, אום זיא פיר זיך צו ערינגען, ער פערזוכטע עס מיט גיטע אונד געוואלט, אונד אלס אין דער שטאדט דיא גראָססטע נאָטה הערשטע, שיקטע ער איהר איינען זאק מיט גאָלד, אום זיא פיר עוויג צו בעזייכערן — אונד דאָך פערגאס זיא זיך קיינען אויגענבליק, אונד האטטע אללע געשענקע אונד אנטראגע צוריקגעוויעזען, טראָטצדעם מאן אויך איהרעם לעבען דראָהטע. —

שאָן דיא געבורט עממא'ס וואר אונטער איינענטהימליכען אומשטענדען. עבען אלס איהרע מוטטער פאָן געבורטס-וועהען ערגריפפען וואר, וואורדע איהר קרייסען דורך גלאָקען-געלייטע אונד קאנאָנען-דאָננער איבערטאָנט, דענן עבען דאמאלס בעגאנן דער שטורם-אנגריף דער פעראייניגטען פיינדע נאפאָלעאָנס געגען דיא בעפעסטיגטע שטאדט דאנציג. דיא קריעגערישען צייטען האבען דאמאלס לאנגע אנגעהאלטען אונד ערסט אלס דיא נאפאָלעאָנישען ארמעען אין רוסלאנד דורך דען שטרענגען ווינטער דיא שרעקליכסטען ניעדערלאגען ערליטטען האטטען, אונד דער נאָך אם לעבען געבליעבענע רעסט אין גראָססטער אונאָרדנונג צוריק-